

Zbyněk VYDRA

Na stráži samoděržaví.

Vladimir Andrejevič Gringmut a Ruská monarchistická strana, 1905–1907¹

Rok 1905 přinesl zásadní změny do politického života Ruska. Během několika měsíců byl završen proces konstituování liberálních politických stran, proběhly volby do Státní dumy a země se vydala cestou parlamentní monarchie.² Legalizace politických stran ale přivedla k životu též radikální pravici hájící *ancien régime*, Státní dumu buď zcela odmítající, nebo prohlašující, že Duma vznikla z vůle cara a nikterak neomezuje jeho samoděržavnou moc. Jednou z prvních ultrapravicových stran byla Ruská monarchistická strana (Russkaja monarchičeskaja partija, dále RMP), založená v dubnu 1905 v Moskvě Vladimírem Andrejevičem Gringmutem.³

Archiv RMP zmizel. Poslední předseda RMP Sergej A. Kelcev vypovídal před vyšetřovací komisí Prozatímní vlády 17. března 1917: „*Archiv strany v rozsahu 47 složek za léta 1905–1913 se nachází u Vostorgova (druhý předseda Svazu, po smrti Gringmuta). Za rok 1914, až do srpna, u plukovníka Tomilina (v pořadí třetí předseda). A dopisy z posledních let v sídle Svazu.*“⁴ Ani jednu z těchto tří

¹ Studie vznikla jako součást grantového projektu č. 409/07/P028 GAČR Radikální pravice v Rusku, 1900–1917.

² Pro přehled obecného vývoje ve sledovaných letech 1905–1907 srov. *Pervaja revolucija v Rossii. Vzgljad čerez stoletije*, red. A. P. Korelin – S. V. Tjutjukin, Moskva 2005; Abraham ASCHER, *The Revolution of 1905*, 2 vols., Stanford 1988, 1992.

³ V textu operujeme s pojmy „ultrapravice“, „radikální pravice“, „krajní pravice“. Vztahují se k RMP a dalším podobně orientovaným stranám ruského politického spektra (Svaz ruských lidí, Svaz ruského lidu). V tehdejší době se ovšem žádná z oněch stran neoznačovala za „ultra“, „radikální“ či „extrémní“, používala pojmenování „pravice“ nebo „monarchisté“. Pro dnešního čtenáře by ovšem prosté označení pravice bylo matoucí. Standardní pravici byl v Rusku např. Svaz 17. října (tzv. okťabristé), konzervativně-liberální strana vyslovující se za ústavní pořádek, striktně hájící nedotknutelnost soukromého vlastnictví, ale současně i nacionalistická. Základním odlišováním znakem „ultrapravice“ byla bezvýhradná věrnost principům „samoděržaví, pravoslaví, národnost“; v praxi to znamenalo obranu samoděržaví, stavovského uspořádání společnosti, vládnoucího postavení pravoslavné církve, hlásání nadřazenosti ruského etnika v impériu. Za jeden ze základních rozlišovacích znaků ultrapravice od pravice (např. *okťabristů* nebo Strany právního pořádku) pokládáme antisemitismus.

⁴ *Pravyje partii. Dokumenty i materialy*, vol. 1, Moskva 1998, s. 61–62.

části se nepodařilo najít, podle historika Kirjanova se dochovaly pouze dokumenty ve fondu Policejního oddělení, případně materiály publikované v novinách a časopisech.⁵ Materiály ve fondu Policejního oddělení jsou nahodilého charakteru, neexistuje samostatná složka pro RMP. Dílčí informace lze excerpovat z osobního fondu Borise V. Nikolského, který s Gringmutem úzce spolupracoval a byl jeho „petěrburskou spojkou“.⁶ I v tomto případě jsou prameny torzovité. Letmé zmínky o Gringmutovi obsahují prameny osobní povahy. Jelikož při svých návštěvách Petrohradu byl pravidelným návštěvníkem salónu Alexandry Bogdanovičové, v jejím deníku je zmiňován relativně často.⁷ Cenné postřehy nalezneme také v deníku Lva Tichomirova, člena redakce Gringmutových *Moskovskich Vedomostí*.⁸

Literatura byla ke Gringmutovi velmi skoupá. O jeho životě, zejména před rokem 1905, se lze dočíst pouze ze dvou dobových oslavných publikací.⁹ Ale i politická činnost se dočkala jen několika skutečně objektivních zpracování.¹⁰ V obecnějších pojednáních o ruské revoluci většinou jméno Gringmut zcela chybí. Důvodů můžeme jmenovat několik: celkově menší zájem o radikální pravici u ruských i západních historiků, lokální význam RMP s vlivem omezeným na Moskvu a Moskevskou gubernii. Gringmut ale působil coby inspirátor i určitý živoucí symbol radikální pravice a jako jeden z mála jejích vrcholných představitelů se snažil o efektivní propojení pravicových organizací v jednu celoruskou stranu. V tomto ohledu bylo jeho postavení mezi vzájemně soupeřícími politiky výjimečné.

Dobová oslavná publikace uvádí „německý původ“ Gringmuta. Současná pravicová historiografie píše, že jeho „předkové z otcovy strany patřili k starému slovanskému rodu z pruského Slezska“.¹¹ Generál Džunkovskij v memoárech nic-

⁵ Tamtéž.

⁶ Gosudarstvennyj Archiv Rossijskoj Federacii (GARF), f. 588, op. 1, d. 222 (dopisy Gringmuta B. V. Nikolskému z let 1905–1906); op. 1, d. 968 (telegramy Gringmuta Nikolskému z let 1906–1907); op. 1, d. 1091 (dopisy Nikolského Gringmutovi), op. 1, d. 1145 (telegramy Nikolského Gringmutovi).

⁷ Alexandra V. BOGDANOVIČ, *Tri poslednich samoderžca*, Moskva 1990. Salón A. V. Bogdanovičové byl jedním z míst, kde se v Petěrburgu scházeli konzervativní šlechtici a byrokraté, osoby blízké carskému dvoru. Manžel Alexandry Viktorovny generál Jevgenij Vasiljevič Bogdanovič byl členem rady ministra vnitra. Srov. Dmitrij Igorevič ŠTOGOV, *Salon Bogdanovičej v sisteme političeskoj vlasti Rossijskoj imperii na rubeže XIX–XX. veka*, in: Rossijskaja gosudarstvennosť: istorija i sovremennost', St. Petěrburg 2003.

⁸ Lev TICHOMIROV, *25 let nazad*, KA I (XXXVIII), 1930, s. 20–69; II (XXXIX), 1930, s. 59–96; III (XL), 1930, s. 47–75, IV–V (XLI–XLII), 1930, s. 103–147; *Iz dnevnika L. Tichomirova*, KA VI (LXI), 1933, s. 82–128; V (LXXII), 1935, s. 120–159; VI (LXXIII), 1935, s. 170–190; I (LXXIV), 1936, s. 162–191; II (LXXV), 1936, s. 171–184).

⁹ *Bogatyr mysli i děla. Pamjati Vladimira Andrejeviča Gringmuta*. Moskva 1909; *Vladimir Andrejevič Gringmut. Očerok jeho žizni i dejatelnosti*, Moskva 1913.

¹⁰ Don C. RAWSON, *Russian Rightists and the Revolution of 1905*, Cambridge 1995 (zvl. 2. kapitola, s. 21–33); Sergej A. STĚPANOV, *Černaja sotňa v Rossii, 1905–1914 gg.*, Moskva 1992.

¹¹ Anatolij D. STĚPANOV, *Bogatyr mysli i děla. Vladimir Andrejevič Gringmut (1851–1907)*, in: *Voinstvo svjatogo Georgija*, St. Petěrburg 2006, s. 144–146; TÝŽ, *Černaja sotňa. Vzgljad čerez stoletije*, Sankt-Petěrburg 2000, s. 21; *Černaja sotňa. Istoričeskaja enciklopedija*, Moskva 2008.

méně zmiňuje židovský původ Gringmuta,¹² což dnes opakuje Jurij Kirjanov – jako jediný.¹³ Podle pravicových autorů pustá pomluva, kterou vypustil ministerský předseda Sergej Witte, nesnášející Gringmuta za jeho kritické články.¹⁴ Tak či onak, Gringmutova rodina se do Ruska přistěhovala ve čtyřicátých letech 19. století, jeho otec Wilibald-Heinrich Gringmuth, profesor klasické filologie na univerzitě v Breslau, přijal pozvání hraběte Sergeje V. Stroganova a stal se domácím učitelem jeho dětí. Vedle toho vyučoval němčinu, latinu, řečtinu, mezi jeho žáky patřil hrabě Pavel A. Kapnist, budoucí správce moskevského školského okruhu. Natrvalo se usadil v Moskvě, porušil své jméno na Andrej Ivanovič Gringmut a oženil se Bertou Petrovnou Sokolovskou z Vilna. V roce 1851 se jim narodil syn Vladimír Andrejevič.

Všechny zprávy o Gringmutově dětství a mládí nešetří obdivem k jeho bystré mysli, přirozené inteligenci. Díky otcově dohledu získal pečlivé domácí vzdělání, záhy se u něho projevil výjimečný talent na jazyky (francouzština, ruština, němčina, angličtina, latina, řečtina). Rodina žila pestrým kulturním životem, na dospívajícího Vladimíra Andrejeviče silně působil rozmach ruské kultury v šedesátých letech, s otcem navštěvoval muzea, knihovny, výstavy *peredvižníků* (k oblíbeným malířům patřili Perov, Ajvazovskij, Ivanov). Chtěl studovat na historicko-filologické fakultě Moskevské univerzity, jelikož ale neměl dokončené studium na státním gymnáziu, mohl se na podzim 1866 zapsat na přednášky pouze jako „volný posluchač“. Nejčastěji si volil kursy katedry klasických jazyků.

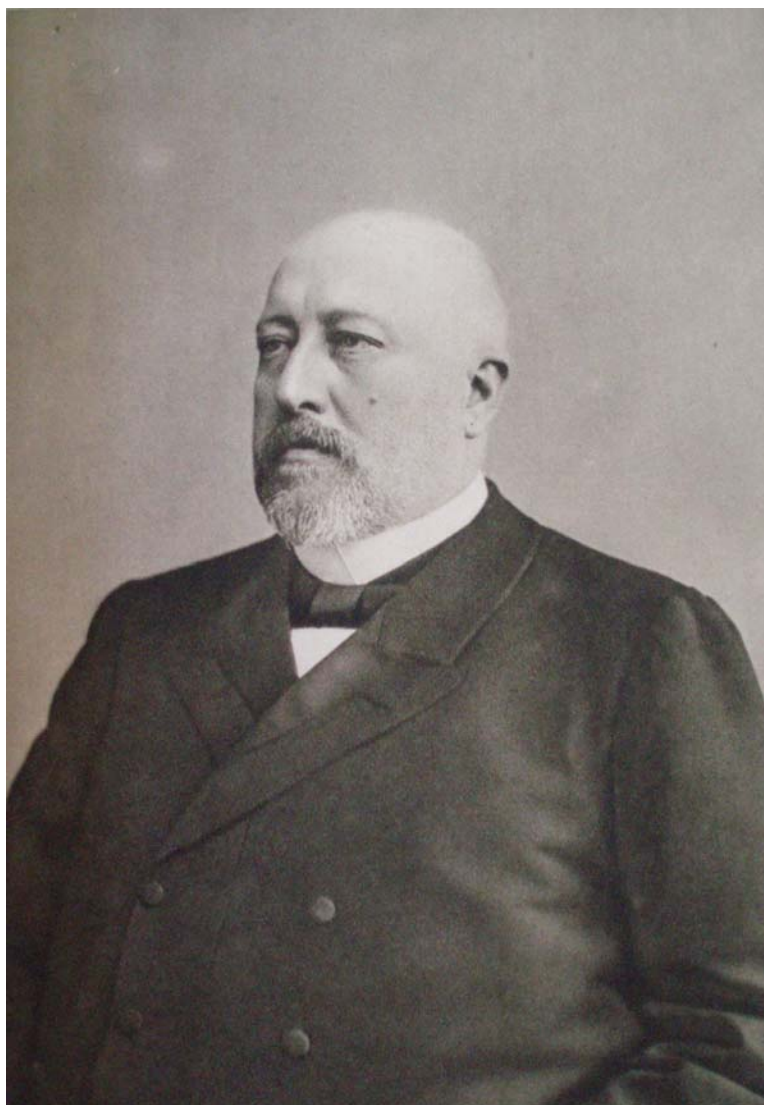
V roce 1870 zemřel Gringmutovi otec. Nezanechal penzi, vdova a čtyři děti (Vladimír měl bratra a dvě sestry) zůstaly bez prostředků. Gringmut starší krátce před smrtí odmítl místo ředitele nově otevřeného Lycea careviče Nikolaje, nyní na stejném institutu jeho syn získal místo mladšího učitelského pomocníka. Patrně sehrála roli i známost se spoluzakladatelem lycea, univerzitním profesorem Pavlem M. Leontjevem. Gringmut začal na lyceu vyučovat němčinu, už v roce 1871 se stal starším učitelským pomocníkem a v roce 1872 odjel na stáž do Německa. Seznamoval se úrovní výuky klasických jazyků na německých gymnáziích, vedle toho si našel čas navštívit egyptologické přednášky na univerzitách v Berlíně a Lipsku. Po návratu do Ruska začal od jara 1874 vyučovat také na Ženském klasickém gymnáziu S. N. Fišerové, kde učil řečtinu a němčinu v letech 1883–1892.

Tato encyklopedická příručka je faktograficky bohatá, nicméně otevřeně oslavuje ultrapravicové strany a jejich představitele. Hodnotové soudy a interpretace v ní prezentované nelze akceptovat.

¹² Vladimír F. DŽUNKOVSKIJ, *Vospominanija*, vol. 1, Moskva 1997, s. 238.

¹³ Jurij KIRJANOV, *Pravyje partii v Rossii 1911–1917*, Moskva 2001, s. 90, 429.

¹⁴ *Černaja sotňa*, s. 337.

Vladimir Andrejevič Gringmut (1851–1907), převzato z *Vladimir Andrejevič Gringmut. Očerk jeho žizni i dejatelnosti*, Moskva 1913, s. 1.

Po smrti Leontjeva na jaře 1875 se stal „starším učitelem“. 2. června 1875 se oženil s Ljubov Dmitrijevovou Zmijevovou, šlechtičnou z Rjazaňské gubernie. O rok později získal ruské občanství a v létě 1878, zjevně pod vlivem silně zbožné manželky, přestoupil na pravoslavnou víru (Gringmutové byli luteráni). Příklon k pravoslaví měl pro něho zásadní význam, v náboženství spatřoval základní životní jistotu a jeden ze znaků ruské jedinečnosti vůči okolnímu světu.

Učitelství kariéra de facto formovala Gringmutovy názory na politiku a společnost a ideově předurčila jeho pozdější politickou dráhu. Vstupem do Lycea careviče Nikolaje se ocitl v intelektuálním prostředí, jež formoval Michail Nikiforovič Katkov, spoluzakladatel školy a nejvýraznější představitel konzervativního myšlení v Rusku šedesátých až osmdesátých let. Katkov, šéfredaktor nejstarších ruských novin *Moskovskija Vedomosti*, byl hlavním exponentem ruského nacionalismu, přesvědčeným stoupencem samoděržaví a silné centrální vlády. Po nástupu Alexandra III. (1881) byl neoficiálním ideologem nového konzervativního politického kursu, spolu s Konstantinem P. Pobědonoscevem, hrabětem Dmitrijem I. Tolstým a knížetem Vladimírem P. Meščerským nejvíce symbolizoval protireformního, antiliberalistického ducha doby.¹⁵

Pro *Moskovskija Vedomosti* začal psát už na začátku sedmdesátých let. Publikoval také v týdeníku *Sovremennaja letopis* a měsíčníku *Russkij Vestnik* (též kontrolovaném Katkovem). Jeho články z té doby pojednávaly o zahraniční literatuře, školských otázkách, příležitostně o jeho koníčku, egyptologii. Zvláštní zájem projevoval o klasickou řeckou literaturu a jazyk. Od osmdesátých let věnoval více pozornosti současné ruské literatuře. Jeho literární vkus byl hodně konzervativní, preferoval klasiky (hraběte A. K. Tolstého, Fonvizina, Krylova, Puškina, Lermontova) před současnými autory. Kritizoval nastupující naturalismus a oblibu Emila Zoly. V devadesátých letech se začal častěji vyjadřovat k společenským a politickým tématům. Nejprve vedl v časopisu *Ruskoje obozrenije* rubriku *Současné otázky mezinárodní politiky*, později rubriku *Kronika současné beletristiky*. Profiloval se jako přední konzervativní publicista, věrný následovník Katkova, jehož památku ctil. V roce 1897 ho car potvrdil jako redaktora-vydavatele *Moskovskich Vedomostí*.¹⁶ Současně byl Gringmut jmenován řádným státním radou, což znamenalo povýšení mezi dědičné šlechtice. Z časových důvodů se vzdal ředitelského místa v lyceu a věnoval se plně redaktorské práci.¹⁷ Pravidelně psal úvodníky, celý jeho život se odehrával kolem novin. V redakci trávil většinu dne, blízkým spolupracovníkem mu byl bratr Dmitrij, vedoucí redakci a tiskárnu. Zástupcem šéfredaktora byl Lev Tichomirov, tajemníkem redakce baron A. E. Nolde.

Konzervativní učitel, pro kterého bylo vrcholem úspěchu, když jeho žákyne sehrály Sofoklovu *Antigonu* a Euripidovu *Ifigenii na Aulidě* v řečtině, byl předurčen stát se praporečkem pravice, hájící carské samoděržaví. *Moskovskija Vedomosti* pod jeho vedením představovaly baštu konzervativních společenských, kulturních, politických vizí. Triáda „pravoslaví, samoděržaví, národnost“ se mu stala devízou, s níž vstoupil do víru revolučních událostí.

¹⁵ Přehledně o životě Katkova srov. Galina P. IZMESTJEVA, *Michail Nikiforovič Katkov*, *Voprosy istorii* 4, 2004, s. 71–92. O „konzervativní čtyřce“ viz Petr A. ZAJONČKOVSKIJ, *Aleksandr III i jeho bližajšeje okruženije*, *Voprosy istorii* 8, 1966, s. 130–146; Jevgenij TOLMAČEV, *Aleksandr III. i jego vremja*, Moskva 2007, s. 498–500.

¹⁶ Vystřídal S. A. Petrovského, za jehož působení noviny stagnovaly. *Gringmut*, s. 51; *Bogatyr mysli i děla*, s. 147; *Černaja sotňa*, s. 336–338.

¹⁷ *Gringmut*, s. 65–70.

Ruští konzervativci se na počátku 20. století obtížně vyrovnávali s dominantním postavením ministra financí Sergeje Witteho. Nesouhlasili s jeho hospodářskou politikou, kritizovali industrializaci, nezamlouval se jim příliv zahraničního kapitálu do Ruska. Z kritických názorů vyjadřovaných v petěrburských a moskevských salonech a klubech vyrostlo na přelomu let 1900–1901 v Petěrburgu Ruské shromáždění (Russkoje sobranije). Původně kulturně-osvětový spolek chtěl reagovat na kosmopolitní vlivy v ruské společnosti a kultuře, vyjadřoval určitou krizi ruské identity a snažil se o návrat ke konzervativním, národním hodnotám.¹⁸ Jeho vliv na veřejnost byl okrajový, aktivity liberálního hnutí vyrůstajícího ze zemstev a radikálních socialistů praktikujících politický teror byly v letech 1900–1904 mnohem výraznější.

Gringmut byl příznivcem Russkogo sobranija, také patřil k ostrým kritikům Witteho politiky. Z vlády mu nejvíce imponoval ministr vnitra Pleve, byť ho soukromě kritizoval za špatnou personální politiku.¹⁹ Vyhovoval mu ale jeho rázný styl a hlavně schopnost postavit se Wittemu. Když Pleve padl za oběť atentátu a nastalo „liberální období“ knížete Svjatopolka-Mirského, nebyl Gringmut nijak zvlášť nadšen. K nesmělým pokusům o reformy choval značnou skepsi a stejně jako mnoho dalších konzervativců se obával budoucího vývoje. Kontantin Pobědonoscev předvídal, že „vše skončí řeží v Petěrburgu a stejně tak v guberniích.“²⁰

Předpověď se naplnila 9. ledna 1905. Zbytečný zásah proti demonstrantům v Petěrburgu aktivizoval všechny proudy opozice. Revoluce postoupila do další, radikální fáze. Zatímco liberálové v zemstvech jednali na schůzích a kongresech, radikální socialisté házeli bomby. Vlna teroru zasáhla i carovo nejbližší okolí, zavražděn byl velkokníže Sergej Alexandrovič, moskevský generální gubernátor. Navíc pokračující válka s Japonskem se naprosto nevyvíjela podle předpokladů (v únoru porážka u Mukdenu).²¹ Car zareagoval 18. února. Nejprve reskriptem pověřil nového ministra Alexandra Bulygina, aby vypracoval projekt „poradního shromáždění“. Poté vydal *ukaz* vyzývající vládu, aby vzala v potaz návrhy soukromých osob a skupin na „zlepšení organizace státu a zlepšení veřejného blaha“.²² Čistě teoreticky, kdokoli mohl poradit carovi jak vládnout. A nakonec přišel manifest, vzkaz cara obyvatelstvu, jehož hlavní myšlenkou bylo sjednocení se proti vnějšímu i vnitřnímu nepříteli. Klíčová byla následující slova: „*V neustálých myšlenkách na blaho lidu a v pevné víře, že Bůh, soucítící s našim utrpením, požehná naše zbraně vítězstvím, vyzýváme všechny lid dobré vůle, bez ohledu na původ, majetek, titul a povolání, aby se spojil a družně nás podpořil v svatém a velkém boji proti houževnatému vnějšímu nepříteli, v potlačení vzpoury v naší zemi a v rozumném odporu proti vnitřnímu chaosu. Neboť pouze při klidném a cílém duševním stavu všeho obyvatelstva můžeme dosáhnout úspěšného uskutečnění našich záměrů,*

¹⁸ Jurij I. KIRJANOV, *Russkoje Sobranije 1900–1917*, Moskva 2003, s. 4, 25–26.

¹⁹ A. V. BOGDANOVIČ, *Tri posledních samoderžca*, s. 316.

²⁰ Tamtéž, s. 295.

²¹ Srov. Václav VEBER, *Mikuláš II. a jeho svět*, Praha 1999, s. 165–166.

²² D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 13–14.

směřujících k oživení duchovního života lidu, posílení blahobytu a zvýšení státního pořádku.²³

Manifest, vyzývající „všechny věrné Rusy, aby povstali pevně kolem trůnu“, vyvolal překvapení a rozporuplné reakce. Liberálové většinou odmítli vlasteneckou výzvu; dokumenty si podle nich vzájemně protirečily.²⁴ Zatímco reskript hovořil o „přípravenosti lidu vyjádřit názor“, manifest právě toto odsuzoval jako „rozkladné hnutí“. V každém případě šlo o zásadní moment, vždyť vláda přímo zákonem vyzývala lid, aby se svými názory podílel na organizaci věcí veřejných.

Pro monarchisty nebyl v zákonech rozpor, všechny měly ruský lid sjednotit kolem trůnu.²⁵ Gringmut předvídal, že opozice reskript využije pro své „sobecké cíle“ a výsledkem bude chaos.²⁶ K témuž povede i manifest, protože vláda bude „bombardována“ různými názory, zemstva a městské rady se změní v politické kluby. V tom se příliš nemýlil, neboť liberálové stupňovali své aktivity a zemstva stále otevřeněji hrála politickou roli protivládní opozice (v dubnu se konal II. všeruský sjezd zemstev v Moskvě). Gringmut ale současně manifest přivítal jako výzvu k jednotě a jako poslední šanci zachránit samoděržaví. 18. únor pokládal za bod obratu, kdy byly jasně stanoveny „bitevní linie“. Tímto dnem pro něho začala nová životní etapa, „byl nucen stát se politikem, protože ho k tomu vyzval car“.²⁷

Gringmut založil 24. dubna Ruskou monarchistickou stranu (Russkaja monarchičeskaja partija, RMP). Většina z 38 zakládajících členů byla z redakce *Moskovskich Vedomostí*. Nejvýznamnější vedle Gringmuta byli baron A. E. Nolde, Vasilij G. Orlov, Klavdij N. Paschalov, Boris V. Nazarevskij, Alexej S. Šmakov.²⁸ Mužem číslo dvě se stal protojerej Ioann I. Vostorgov, obratný manipulátor, zjevně využívající zanícenosti Gringmuta pro pravoslaví.²⁹ Volně byl na RMP napojen Lev Tichomirov.³⁰ Stranický prapor navrhl slavný malíř Viktor M. Vasněcov.³¹

Legálně sice mohly politické strany vznikat až po 17. říjnu 1905, samotní monarchisté odvozovali ale zakládání stran od carského manifestu z 18. února, který byl pro ně zákonem. Vyložili si ho jako carův souhlas, respektive příkaz k vytváření politických uskupení. Fakticky také státní moc vzniku monarchistic-

²³ *Polnoje Sobranije Zakonov Rossijskoj Imperii*, Sobranije Tretije. Svazek XXV, oddíl 1, 1905, č. 25 852, St. Petěrburg 1908, s. 132–133.

²⁴ Vasilij A. MAKLAKOV, *Vlast' i obščestvennost' na zakate staroj Rossii. Vospominanija sovremennika*, vol. 2, Paris 1932, s. 355–357; Ivan I. PETRUKVIČ, *Iz zapisok obščestvennogo dejatelja: vospominanija*, Archiv ruskaj revoljucii 20, 1934, s. 365–370; Josif V. GESSEN, *V dvuch vekach*, Archiv ruskaj revoljucii 22, 1927, s. 195–198; Dmitrij I. ŠIPOV, *Vospominanija i dumy o perežitom*, Moskva 2007, s. 308–309.

²⁵ Intepretace Alexeje S. Suvorina in: *Novoje vremja*, 19. 2. 1905, s. 3.

²⁶ *Moskovskija Vedomosti*, 22. 2. 1905, s. 1–2.

²⁷ A. D. STĚPANOV, *Bogatyř mysli i děla*, s. 149.

²⁸ *Černaja sotňa*, s. 367–371, 384–387, 339–340, 607–609.

²⁹ Tamtéž, s. 117–123.

³⁰ Tamtéž, s. 543–547. Jeho složitý vztah k RMP viz Zbyněk VYDRA, *Z deníku rozzlobeného muže. Lev Tichomirov a první ruská revoluce*, Slovanského historické studie 32, 2007, s. 237–250.

³¹ Vasněcov byl jedním z mála špičkových umělců, který otevřeně podporoval ultrapravicí. Do žádné strany nicméně nevstoupil. Srov. *Černaja sotňa*, s. 86–88, 451.

kých sdružení nekladla žádné překážky. Už v březnu založil v Moskvě hrabě Pavel Šeremetěv Svaz ruských lidí (Sojuz russkich ljudej, SRL). V dubnu vznikl v Petěrburgu Vlastenecký svaz (Otečestvennyj sojuz), iniciativa vzešla převážně od členů Russkogo Sobranija a jednalo se výrazně elitářskou organizací s převahou šlechty a vysokých státních úředníků.

Šeremetěv a s ním hlavně ideolog SRL Sergej F. Šarapov vnášeli do pravicového hnutí slavjanofilské prvky.³² Prosazovali „lidové samoděržaví“, v němž by lidé mohli volně vyjádřit názory a rady panovníkovi. Manifest uvítali, ovšem za podmínky, že se nestane krokem k parlamentarismu. Ideálem jim byl *Zemskij sobor* (*Zemský sněm*), stavovská instituce fungující v Moskevské Rusi v 16. a 17. století.³³ Gringmut nesdílel slavjanofilské nadšení pro *zemskij sobor*. Volal po vysoce centralizované moci, kompetentní byrokracii a neomezené osobní vládě cara ve stylu Alexandra III.³⁴

Manifest z 18. února pro Gringmuta znamenal de iure uznání existence *politických stran*; jestliže se formovali liberálové (na sjezdu zemstev vznikl Svaz svazů jako centrální instituce sjednocující liberální opozici), monarchisté měli udělat to samé.³⁵ V na první pohled logické úvaze ale byla kontradikce, upozornil na ni třeba i kníže Meščerskij. Úmysl vést „*lidové, nezávislé hnutí*“, byť na obranu a posílení samoděržaví, znamenal zásah do carských záležitostí. Měnil se obraz carské moci, ve své podstatě nezávislé na vnější podpoře.³⁶ Jak sladit „*lidovou politiku*“ a „*samoděržavnou moc*“, z toho se stalo dilema pro všechny pravicové organizace. Gringmut na jednu stranu byl pro „*široké monarchistické hnutí*“, současně měl výhrady k participaci veřejnosti v politice. „*Ctěné osoby*“, zmiňované v ukazu z 18. února, které měly radit carovi, měly být vybrány z lidu, ne lidem. Vybírat měl car „*s Boží pomocí*“.³⁷ Gringmut tedy odmítal slavjanofilský *zemskij sobor*, evropský parlamentarismus, vystupoval principiálně proti sdílení politické odpovědnosti mezi carem, vládou a lidem. Když 6. srpna byla ohlášena tzv. Bulyginova дума, těžko ji mohl akceptovat. V podstatě se dostával do „*opozice zprava*“.³⁸

³² O Šarapovovi viz *Černaja sotňa*, s. 589–595; Zbyněk VYDRA, *Židovská otázka v carském Rusku, 1881–1906. Vláda, Židé a antisemitismus*, Pardubice 2006, s. 134–139.

³³ *Russkoje dělo*, 31. 3. 1905, s. 2–3. *Zemskij sobor* byl fixní ideou slavjanofilů po celou druhou polovinu 19. století. V první generaci ho nejvíce prosazoval Konstantin Aksakov, poté jeho bratr Ivan Aksakov. Ten se i pokusil ve spolupráci s ministrem vnitra Nikolajem P. Ignatěvem uvést ho do politické praxe v letech 1881–1882. Srov. Zbyněk VYDRA, *N. P. Ignatěv, I. S. Aksakov a Zemský sněm*, Slovánský přehled 87, 2001, s. 111–124.

³⁴ Jeho opakovaně vyjadřovaný nesouhlas k Šarapovovým koncepcím: *Moskovskija Vedomosti*, 1. 2. 1905, s. 1–2; 18. 5., s. 1; 12. 7., s. 1–2.

³⁵ *Moskovskija Vedomosti*, 3. 3. 1905, s. 1–2; 5. 5. 1905, s. 1–2.

³⁶ *Graždanin*, 12. 5. 1908, s. 18–19.

³⁷ *Moskovskija Vedomosti*, 28. 3. 1905, s. 1.

³⁸ Text manifestu: *Polnoje Sobranije Zakonov Rossijskoj Imperii*, Sobranije Tretije. Svazek XXV, oddíl 1, č. 26 661, 1905, St. Petěrburg 1908, s. 640–651 (přílohy k manifestu, svazek XXV, oddíl 2, s. 383–386). K Bulyginově dumě přehledně: *Pervaja russkaja revolucija*, s. 259–262.

Vysoká politika se ale utvářela v Petěrburgu u carského dvora, ne v redakci *Moskovskich Vedomostí* ani na schůzích RMP. Ta nebyla v létě 1905 v pozici, z níž by ovlivnila rozhodnutí cara a jeho poradců. Strana sice rostla, podle jejích členů „nezadržitelně“, a na začátku podzimu měla více než 60 organizací, většina ale fungovala spíše symbolicky. Baron Nolde hovořil o tisícovce členů, na schůze ale docházely jen desítky.³⁹ Většinou se k RMP přidávali šlechtici z Moskvy, státní úředníci, kupci, duchovní, příležitostně právníci, akademici. Historik Štěpanov označil Ruskou monarchistickou stranu za „elitářskou organizaci“, podobně jako Russkoje sobranije nebo SRL.⁴⁰ RMP rozhodně nebyla masovou lidovou stranou, jakou se později stal Svaz ruského lidu, nebyla ale ani stranou aristokracie. Titulovaná šlechta v ní byla zastoupena minimálně.

Ač neochotně, Gringmut se musel smiřovat s tím, že v nějaké podobě Státní дума vznikne. Bylo tedy nutné formulovat stranický program pro blížící se volby. Stranické vedení o programu jednalo od začátku září, představen byl na veřejném shromáždění RMP 6. října.⁴¹ Po schválení jej otiskly *Moskovskija Vedomosti* 15. října (text programu viz příloha). Hlavní myšlenkou bylo obnovení pořádku, teprve poté měly přijít reformy.⁴² Díváme-li se na program RMP, povšimneme si několika základních charakteristik. V popředí stála „svatá trojice“ pravoslavlí, samoděržaví, národ. Program oficiálně přijal Dumu, neměla ale znamenat omezení samodržavné moci cara. I proto jako pojistka měla fungovat Státní rada, schvalující, respektive vetující návrhy Dumy. Ideálem bylo, aby všechny členy Státní rady jmenoval car. Koncepce hospodářské politiky byla jednoduchá, v mnohém podobná neoslavjanofilským představám Šarapova a SRL: nedotknutelnost soukromého vlastnictví, ochránářská politika, rozšíření možnosti úvěru pro rolníky prostřednictvím Rolnické banky, podpora osídlování periferních oblastí impéria (Kavkaz, Sibiř, Střední Asie) a podpora ruských rolníků na úkor neruského obyvatelstva. Program byl silně nacionalistický, obhajoval rusifikační politiku. Podle Gringmuta se menšiny staraly jen o sebe, k Rusku se chovaly neloajálně. Nejhorší ze všeho byli Židé.⁴³

Historik Kirjanov označuje antisemitismus za „slabé místo v programech, stanovách a propagandě pravicových stran“.⁴⁴ Více než eufemistické označení, uvážíme-li míru antisemitských výpadů. Antisemitismus byl integrální součástí světového názoru ruské radikální pravice a měl velmi komplexní podobu. Gringmut i Šarapov hovořili a psali o světovém spiknutí Židů, o škodlivém vlivu Židů na národní hospodářství, o „židovském tisku“, o revolučním hnutí řízeném Židy. V programových ustanoveních ultrapravice pravidelně nacházíme návrhy a požadavky na další

³⁹ 25 let nazad. Iz dnevnikov L. Tichomirova, Krasnyj Archiv III (XL), 1930, s. 59–60, 73.

⁴⁰ S. STĚPANOV, *Černaja sotňa*, s. 95.

⁴¹ Gringmut, s. 75–76; A. D. STĚPANOV, *Bogatyr mysli i děla*, s. 149.

⁴² *Moskovskija Vedomosti* 15. 10. 1905, s. 1–2; V. IVANOVIC (ed.), *Rossijskija partii, sojuzy i ligi*, St. Peterburg 1906, s. 110–117.

⁴³ *Moskovskija Vedomosti* 8. 10. 1905; 15. 10. 1905, 4. 6. 1905.

⁴⁴ J. KIRJANOV, *Pravyje partii 1911–1917*, s. 428.

omezování občanských práv Židů, přičemž jejich cílem již nebyla asimilace, ale spíše vyhnání z Ruska. Návist k Židům se promítla i do volební kandidátky RMP, jako muž č. 1 byl v říjnu 1905 nominován „ušlechtilý a nebojácný bojovník“, fanatický antisemita Alexej Šmakov.⁴⁵

Stranický program RMP vznikl v době, kdy politická krize v Rusku vrcholila a zemi ochromovala generální stávkou. Car pod jejím tlakem ustoupil a vydal 17. října manifest rozšiřující občanské svobody a podstatně zvyšující legislativní pravomoci budoucí Státní dumy.⁴⁶ Říjnový manifest se pro monarchisty stal zásadní výzvou. Rusko se vydalo cestou parlamentarismu, a pravověrní monarchisté klesali na duchu. 18. října večer se konala mimořádná schůze RMP, její průběh přibližují vzpomínky anonymního účastníka: „*Bojovým křestem prošla Monarchistická strana 18. 10. 1905: řádná veřejná schůze byla ohlášena ještě v době, kdy nikdo nečekal, že 17. října vyjde Manifest. Tlupa opilců s rudými hadry vyváděla pod okny... Dalo se čekat, že každou minutu zničí celou redakci i byt Vladimíra Andrejeviče. Naše historická schůze, řízená napohled klidným a jako vždy sebevědomým Vladimírem Andrejevičem, probíhala za zvuků Marseillaisy, pískotu a halekání. Přítomno bylo čtyřicet až padesát lidí. Ozval se osamocené, nejistý hlas: ‚Když se sám car vzdal svého samoděržaví, máme my právo bránit ho, nestavíme se proti carově vůli?‘ Gringmut odpověděl: ‚Strážný stál na stráži u nejdrahocennějšího pokladu světa; zloději ukradli poklad, využili nedbalosti nebo únavy strážného... Co má dělat strážný? Měl by složit zbraň a jít na odpočinek? Ukradli poklad, znamená to, že už nemá co na práci. Ne! Jestli je tomu tak, potom je to zločinec a zrádce! Aby odčinil svou vinu, musí se sebrat a pronásledovat zloděje; musí je honit, musí s nimi bojovat a třeba i hlavu položit v boji, nebo se vrátit s pokladem, který mu ukradli. Nám ukradli cara, ukradli Rusko! Jděte, hledejte, běžte, nalezněte znovu cara, vraťte ho k záchraně Ruska.‘ Tak nám tehdy odpověděl Vladimír Andrejevič. Byla to nový bojový program Monarchistické strany. Vzpomínám, že s tím válečným heslem jsme se tehdy rozešli ze schůze, vyšli na ulici vstříci řádící sebrance šilenců a v srdci si nesli záruku boje, záruku vítězství.*“⁴⁷

Patetické projevy k pravici neodmyslitelně patřily, zvláště pak v případě vzpomínek na zesnulé vůdce. Důležitá jsou ale slova o *bojovém programu*, zvláště v kontextu událostí, kdy kontrarevoluční teror nabýval na síle. „*Z naší strany šlo o program nenásilného boje. Byli jsme připraveni zemřít, ale zabíjet jsme nikoho nechtěli.*“⁴⁸ Tolik anonymní pamětník. Násilí odmítal i sám Gringmut, neboť prolévání krve by pošpinilo čistou ideu, za kterou monarchisté bojovali. Jurij Kirjanov v této souvislosti píše o „*rázném odsouzení*“ vraždy liberálního poslance G. B. Iollose, jež Gringmut veřejně pronesl v březnu 1907. Na schůzi Ruského Sobranija odmítl, že by ultrapravice, konkrétně Svaz ruského lidu (Sojuz ruského národa,

⁴⁵ *Moskovskija Vedomosti*, 7. 10. 1905, s. 1.

⁴⁶ České znění manifestu viz V. VEBER, *Mikuláš II.*, s. 177.

⁴⁷ *Gringmut*, s. 80.

⁴⁸ Tamtéž.

SRN), měla s vraždou cokoli společného.⁴⁹ Gringmut skutečně nemusel vědět o pozadí atentátu, jelikož ten připravili lidé kolem Alexandra I. Dubrovina, předsedy SRN, a organizační centrum bylo v Petěrburgu. Gringmut se, podle vyšetřování tajné policie, sice znal s lidmi zapojenými do atentátu, nic to ale nedokazovalo.⁵⁰

Podle historika Dona Rawsona se Gringmut nepřipojil k násilné rétorice SRN, s nímž spolupracoval jen na legitimní politické činnosti.⁵¹ Zde ale vidíme obecný znak ultrapravicových stran – oficiálně jakoby násilí odmítaly, užívaly ale soustavně násilnou rétoriku a podněcovaly rasovou, náboženskou a ideologickou nenávist. *Moskovskija Vedomosti* vedly trvalou kampaň proti Židům, v květnu a červnu 1906 Gringmut napadal konstitučně demokratického poslance Gercenštejna za jeho vystoupení v Dumě.⁵² Když byl Gercenštejn v červenci zavražděn, Gringmut atentát odsoudil.⁵³ Málo vzdělaným členům místních oddílů, často negramotným, kterým stranické výzvy někdo předčítal nebo parafrázoval, postačovala slova o „bojové straně“, vysvětlili si je po svém a vyrazili na „nepřátele Ruska a cara“ s holí nebo sekerou v ruce.

S některými Gringmutovými projevy nesouhlasili ani jeho spolupracovníci a sympatizanti. Lev Tichomirov jako člen redakce *Moskovskich Vedomostí* musel sledovat oficiální linii deníku, ke stylu agitace ale měl výhrady. Přičily se mu bojovné výzvy, jež se na stránkách novin objevovaly a přispívaly k vlně kontrarevolučního násilí po 17. říjnu: „*Je to netaktické a pouze to podporuje nové bouře! I bez toho je přítom všude anarchie.*“⁵⁴ „*Dnes jsem velmi ostře dokazoval Gringmutovi naprostou nevhodnost jeho článků vyzývajících k násilí. Souhlasil s mými argumenty a ujišťoval, že to už přestane. Bohužel pozdě.*“⁵⁵

I revoluci upřímně znechucená Alexandra Bogdanovičová reagovala na Gringmutův radikalismus záporně; psala, že „*nezná míru*“.⁵⁶ S „*bojovým programem*“ nesouhlasil ani kníže Meščerskij, jinak přední konzervativec. „*Nelze nevidět, že díky obecnému pomatení smyslů takové společnosti jako Svaz ruského lidu se svými místními oddíly, jsoucí pod přímou ochranou vlády, či takové manifesty, jako výzva monarchické strany v Moskvě, při nejlepších úmyslech „svazu“ i „strany“ dostávají charakter spoluúčastníka pogromů. Do svých programů zasadily výzvy proniknuté nenávistí k jinorodcům – což je jako kdyby hasič svěřil žháři zápalky (...). Dopustit, aby obrana carského samoděržaví spočívala na uskutečňování po-*

⁴⁹ J. KIRJANOV, *Pravyje partii 1911–1917*, s. 353; *Vestnik Russkogo sobranija* 23. 3. 1907, č. 11, s. 3.

⁵⁰ GARF, f. 102, Department policii, Ochrannoje otdelenije, op. 316 (1905), d. 999, č. 39 (Sojuz ruskich ljudej), l. 126.

⁵¹ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 32.

⁵² Gercenštejn byl agrárním expertem konstitučních demokratů, navrhoval radikální pozemkovou reformu, což bylo v rozporu s konzervativním programem RMP. *Moskovskija Vedomosti*, 31. 5. 1906, s. 1; 1. 6. 1906, s. 1.

⁵³ *Moskovskija Vedomosti*, 20. 7. 1906, s. 2.

⁵⁴ *25 let nazad*, KA III (XL), 1930, s. 79, zápis z 16. 10. 1905.

⁵⁵ Tamtéž, s. 83, zápis z 19. 10. 1905.

⁵⁶ A. V. BOGDANOVIČ, *Tri poslednich samoděržca*, s. 375–376.

*gromů proti komukoli, znamená podléhat šílené představě, že anarchie může být silou bránící pořádek a trůn.*⁵⁷

Gringmut se příliš nezaobíral tím, kde všude jeho slova vznítí požár nekontrolovatelného „vlastenectví“. Na 20. listopadu svolal monarchistické shromáždění, na kterém se projednávala otázka spojení RMP s příbuznými stranami a svazy. Ty rostly jako houby po dešti, v Moskvě ale zůstávala RMP hodně izolována. Její pozici ještě zhoršilo moskevské povstání, zorganizované levicí. V Moskvě se na konci listopadu rozhořela malá městská válka, po určitém váhání vládou razantně ukončená.⁵⁸ Konec roku 1905 byl tedy pro Gringmuta obzvláště složitý. Jeden ze spolupracovníků vzpomínal: *„Těžko si lze představit, co vytrpěl kvůli svému přesvědčení a pevnosti charakteru... Během moskevského povstání žil Gringmut neustále pod hrozbou atentátu a zničení redakce. A ta takřka každodenní štvance v téměř všech ruských novinách! Ukažte mi třeba jen jedno číslo sebenicotnějšího újezdního liberálního plátku (a takových je neúnosná většina), které by nehanilo Gringmuta. Nemohl zvednout telefon bez rizika, že uslyší ty nejhrubější urážky, výhružky smrti atp.*⁵⁹

Úsilí hájit samoděržaví v něm rozhodně neuhasl. 1. prosince 1905 se účastnil deputace monarchistů k carovi. Při té příležitosti se setkal s předsedou nově vzniklého SRN, doktorem Alexandrem I. Dubrovinem. Nic nenamítal proti vzniku pobočky SRN v Moskvě, naopak: *„Čím více našich spolků bude, tím lépe. Všichni sledujeme stejný cíl a soutěžení je duší úspěchu; naše energie nebude vynaložena na sváry, ale naopak. Každá z našich organizací se bude snažit, aby nezůstala pozadu v boji za naši velkou ideu. Tím pádem čím více bude organizací, tím správnější bude náš boj.*⁶⁰ S vedoucím oddílu SRN v Moskvě Nikolajem N. Oznobišinem úzce spolupracovali.⁶¹

První tři měsíce roku 1906 se nesly ve znamení volební kampaně. Protože *Moskovskija Vedomosti* měly omezený dosah, Gringmut se snažil o novou strategii oslovování veřejnosti. RMP tiskla letáky, pamflety, nejrozšířenější brožurkou se stala *Rukověť černosotněnce – monarchisty*, napsaná přímo Gringmutem. Přímochařejší, srozumitelnější a ještě primitivnější než stranický program.⁶² Gringmut měl ambiciózní plány, chtěl rozšířit aktivity RMP, narážel ale na objektivní překážky. Neměl, narozdíl třeba od Russkogo Sobranija, kontakty ve vládě a provinční správě, omezoval ho malý počet lidí schopných cestovat a organizovat. Strana se rozvíjela pomalu. V průběhu roku 1906 vznikly oddíly v moskevské a sousední rjazaňské gubernii. Většina místních oddílů byla založena v okruhu sta kilometrů od

⁵⁷ *Graždanin*, 11. 6. 1906, č. 43, s. 6. Další kritika viz *Graždanin*, 22. 5. 1905, č. 40, s. 22–23.

⁵⁸ Vladimír F. DŽUNKOVSKIJ, *Vospominanija*, vol. 1, Moskva 1997, s. 106–130; *Pervaja revoljucija v Rossii*, s. 360–376.

⁵⁹ *Gringmut*, s. 84.

⁶⁰ *Gringmut*, s. 98.

⁶¹ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 32; *Vestnik Russkogo sobranija*, 2. 3. 1907, s. 7.

⁶² *Moskovskija Vedomosti*, 3. 6. 1906, s. 1–2. Vycházelo také jako samostatná brožura i mimo Moskvu: *Rukovodstvo černosotenca-monarchista*, Saratov 1906.

Moskvy (Bogorodsk, Sergijev Posad, Bronnicy, Jegorevsk) a Gringmut byl obvykle osobně přítomen jejich otevření. Výjimečně se podařilo založit stranickou buňku ve vzdálenějších lokalitách (Voroněž, Tambov, Vladimir). *Moskovskija Vedomosti* oznamovaly existenci 450 poboček, což bylo extrémně přehnané.⁶³ V dubnu 1906 měla strana mimo Moskvu prokazatelně jen čtyři oddíly.⁶⁴

Na veřejných shromážděních Gringmut dominoval. Podle Alexandry Bogdanovičové „elektrizoval dav“.⁶⁵ Jiným připomínal „biblického patriarchu“, nadšení posluchači ho nosili na rukou, „vyzařoval mocné osobní kouzlo“.⁶⁶ Lev Tichomirov ho viděl trochu jinak: „*Vl. Andr. Gringmut – oblíbený řečník. Bouřlivý souhlas a potlesk se vznáší nad jeho projevy a posluchárna je nabitá k prasknutí. A přitom hovoří velmi vulgárně, s křikem, afektovaně, gestikuluje a strašně přehání. Vidět a slyšet všechno to pitvoření mně bylo nepříjemné. Ale stovky posluchačů běsní nadšením.*“⁶⁷

Řečnické umění mohl plně rozvinout na celoruských sjezdech monarchistů. Tzv. Všeruské sjezdy ruských lidí byly nejvýznamnějšími akcemi ultrapravice, typově srovnatelnými s celoruskými sjezdy liberálů. Gringmut se účastnil čtyř Všeruských sjezdů ruských lidí (8. – 11. února 1906 v Petěrburgu, 6. – 12. dubna 1906 v Moskvě, 1. – 7. října 1906 v Kyjevě a 26. dubna – 1. května 1907 v Moskvě). Na sjezdech vystupoval jako jedna z vůdčích postav monarchistického hnutí, disponoval velkou autoritou. Později na něho bylo vzpomínáno jako postavu schopnou tlumit sváry a integrující pravici. „*Účastníci sjezdů vědí, že mnohokrát pouze díky němu slovná slovanská svárliвість nevedla k těžce napravitelnému a ruské věci škodlivého rozkolu. Jako zkušený kormidelník vůdce Monarchistické strany dokázal se vyhnout skaliskům povrchní ješitnosti a ctižádosti, hlavních překážek sjednocení ruského lidu milujícího vlast.*“⁶⁸

První dva sjezdy proběhly v době volební kampaně, respektive krátce po konci voleb. Na obou sjezdech Gringmut vystupoval proti Dumě. Jeho principiálně negativní postoj se opět nelíbil některým konzervativcům (kníže Meščerskij), kteří viděli v Dumě šanci na uklidnění poměrů.⁶⁹ Petěrburský sjezd řešil důležitou otázku volební spolupráce s dalšími stranami. Závěrečná ustanovení stanovila, že monarchisté nemají spolupracovat s žádnou stranou, která by plně nepřijala zásady „pravoslaví, samoděržaví, národ“ a která by za členy přijímala Židy. Znamenalo to

⁶³ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 31; S. STĚPANOV, *Černaja soťna*, s. 86. *Moskovskija Vedomosti*, 17. 4. 1906, s. 2; 2. 7. 1906, s. 3; 14. 11. 1906, s. 4; 15. 11. 1906, s. 4; 17. 11. 1906, s. 3; *Gringmut*, s. 114.

⁶⁴ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 155.

⁶⁵ A. V. BOGDANOVIČ, *Tri poslednich samoděržca*, s. 370.

⁶⁶ *Gringmut*, s. 87, 88, 91, 92.

⁶⁷ *25 let nazad*, KA IV–V (XLI–XLII), 1930, s. 139–40, zápis z 9. 4. 1906.

⁶⁸ *Gringmut*, s. 90–91.

⁶⁹ S. STĚPANOV, *Černaja soťna*, s. 124; *Graždanim*, č. 5, 1906, s. 8.

nevstupovat do koalic s okt'abristy (Sojuz 17. oktjabrja) ani se Stranou právního pořádku (Partija pravovogo porjadka).⁷⁰

V Moskvě vznikla volná koalice RMP, SRL a SRN, připojily se k ní ještě menší spolky. Gringmut zaštitil předvolební kampaň. Jen za první polovinu března zorganizoval sedm mítinků. Všude řečnil o „*nutnosti hájit pevné a neochvějné základy ruského života, to je pravoslavi, samoděržaví a ruskou národnost.*“⁷¹ V *Moskovskich Vedomostich* varoval čtenáře před manipulacemi liberálů, kteří jsou „*vlky v rouše beránčím*“, když se prohlašují za „*zástupce lidu*“. Lidé měli podle Gringmuta volit pouze skutečné představitele ruského lidu – křesťany loajální carovi.⁷² Důraz na samoděržaví byl ještě posílen poté, co Mikuláš II. řekl deputaci monarchistů z Ivanova-Vozněnsku (18. února 1906): „*Mé samoděržaví zůstane takovým, jakým bylo dosud.*“⁷³

Pravice sice byla během voleb vidět a slyšet, výsledek ale znamenal hořkou prohru. Monarchisté uspěli pouze v několika guberniích (Tula, Orel), v Dumě měli osm poslanců ze 448.⁷⁴ Nepřekvapí, že II. všeruský sjezd ruských lidí v Moskvě odmítl akceptovat Dumu jako „*skutečného reprezentanta ruského lidu*“.⁷⁵

Duma s jasně opoziční většinou požadovala po vládě nemožné – zrušení trestu smrti, amnestii politických vězňů. Rozpracovala návrh radikální pozemkové reformy. A v neposlední řadě se na svých jednáních dotkla i skandálního tématu spolupráce policie s ultrapravicí. Opozice interpelovala vládu ve věci tajné tiskárny Policejního oddělení v Petěrburgu.⁷⁶ Tiskárna vyráběla „*vlastenecké letáky*“, výzvy k pogromům a různé další pamflety proti liberálům, Židům a socialistům. Podle bývalého ředitele Policejního oddělení Lopuchina byly tyto materiály šířeny přes Dubrovina a Gringmuta.⁷⁷ Ministr vnitra Stolypin se od těchto aktivit distancoval, snažil se popřít svazky mezi policií a SRN. Opoziční poslance příliš nepřesvědčil. Osud Dumy byl ale v zásadě zpečetěn. Rozčarovaný Mikuláš II. ji rozpustil 9. července. Současně byl Stolypin jmenován ministerským předsedou (zůstal i ministrem vnitra). Téhož dne shromáždění RMP oslavilo rozpuštění Dumy a Gringmut zaslal carovi děkovný telegram.⁷⁸

Vedle ryze politických aktivit RMP vyvíjela i kulturně-osvětovou činnost. Gringmut se snažil o vytváření moskevské obdoby petěrberského Russkogo Sobranija. Ruské monarchistické shromáždění (Russkoje monarchičeskoje sobranije, RMS) vzniklo jako politický klub, v němž se moskevští monarchisté měli scházet

⁷⁰ GARF, f. 588, op. 1, d. 1263 (Materialy k Vserossijskim sjezdam russkich monarchičeskich organizacij), l. 4.

⁷¹ Gringmut, s. 88.

⁷² *Moskovskija Vedomosti*, 4. 1. 1906, s. 1; D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 155.

⁷³ A. STĚPANOV, *Bogatyř mysli i děla*, s. 152.

⁷⁴ *Pervaja revoljucija v Rossii*, s. 437.

⁷⁵ *Pravyje partii*, vol. 1, s. 149.

⁷⁶ S. STĚPANOV, *Černaja sotňa*, s. 129–130. *Gosudarstvennaja Duma. Stenografičeskije otčety*, Zasedanije 23, 8. 6. 1906, sl. 1129–1132.

⁷⁷ S. STĚPANOV, *Černaja sotňa*, s. 126–130.

⁷⁸ *Pravyje partii*, vol. 1., s. 175.

každý týden ve stanovený den. Založení RMS bylo plánováno již v létě 1906, stanovy vypracované Gringmutem schválil moskevský hejtman Rejnbot 2. září 1906.⁷⁹ Slavnostní otevření klubu proběhlo 11. října. RMS se profilovalo jako elitářská organizace, mělo 233 členů – zakladatelů, k nim přibýlo za první rok existence dalších 215 řádných členů. Na rozdíl od RMP zde figurovala řada aristokratů: kněžna Sofja Alexandrovna Golicyna, kněžna Taťána Alexandrovna Golicyna, kníže Dmitrij Nikolajevič Dolgorukov, baronesa Anna Stěpanovna Jomini, Jelizaveta Ivanovna Musin-Puškina, kníže Dmitrij Alexandrovič Muruzi, hraběnka Jelena Fjodorovna Sollogub, kníže Michajl Lvovič Šachovskoj. Až po Gringmutově smrti vznikl u RMS *Kroužek ruských žen*, na konci roku 1907 měl 55 členek. Stejně jako RMP ani RMS nepřijímalo Židy za členy. Cíle organizace byly v první řadě agitační. S cílem sjednotit monarchisty se na půdě RMS měly konat besedy, výstavy, literární a hudební večery. RMS chtělo poskytovat materiální pomoc při zakládání knihoven, čítáren, škol, nemocnic, vydávat knihy, brožury apod. Organizace měla utužovat ducha i tělo, stanovy zakazovaly na půdě RMS hazardní hry a požívání alkoholu.⁸⁰ Nakonec se aktivity RMS soustředily především na přednáškovou činnost. Pro většinu přednášek bylo společným motivem uctívání „svaté trojice“: pravoslaví, samoděržaví, národ. Neaktivnější byl Gringmut, za první rok existence RMS vystoupil pětadvacetkrát, naposledy přednášel ještě 20. září 1907. K častým řečníkům patřili Boris Nazarevskij, Ioann Vostorgov, Fjodor N. Berg, Jurij P. Barteněv.⁸¹

Neměli bychom pominout vztah státní správy k ultrapravicí, konkrétně k RMP. V celoruském měřítku úřady neměly jednotný postoj, nicméně v Moskvě jí byly spíše nakloněny. Generální gubernátor S. K. Geršelman „*pokládal ze jednoznačně prospěšné využívat SRN jako jednu z opor státní moci*“.⁸² Podporoval černosotněnce i při otevřeně teroristických činech, jako byla vražda kadetského poslance Genricha B. Iollose, redaktora *Russkich Vedomostej*. Atentát organizoval úředník pro zvláštní úkoly při generálním gubernátorovi hrabě Alexandr A. Buksgevden.⁸³ Moskevský hejtman generál Anatolij A. Rejnbot, jemu byla podřízena veškerá moskevská policie a ochranné oddělení a zastupoval generálního gubernátora v nepřítomnosti, měl rezervovanější postoj. Velitele moskevského Ochranného oddělení Jevgenije K. Klimoviče instruoval: „*Neposlouchejte je, ale ani je nevyháňejte*.“⁸⁴ Rejnbot tvrdil, že na rozdíl od Geršelmana byl vždy proti levému, ale i pravému teroru, a snažil se o přísné vyšetření vražd. Když na IV. všeruském sjezdu ruského lidu v dubnu 1907 jeromonach Illiodor veřejně kritizoval gubernátory, Rejnbot zakázal pravicovou manifestaci v ulicích Moskvy. Zákaz, byť potvrzený

⁷⁹ *Ruskoje monarchičeskoje sobranije. Sbornik 1906–1907 goda*, Moskva 1907, s. 1.

⁸⁰ Tamtéž, s. 30.

⁸¹ Kompletní seznam přednášek a přednášejících za rok 1906–1907 viz tamtéž, s. 33–51.

⁸² Isaak S. ROZENTAL, *Moskva na pereputě. Vlast' i obščestvo v 1905–1914 gg.*, Moskva 2004, s. 63.

⁸³ *Paděnije carskogo režima*, 7 vols., Moskva 1924–1927, vol. 1, s. 351–353; vol. 2, s. 43–45; vol. 6, s. 120–123.

⁸⁴ I. S. ROZENTAL, *Moskva*, s. 63.

Stolypinem, zhoršil jeho vztahy s Geršelmanem. Podobně ale Rejnbot ve stejném roce zakázal masovou účast na pohřbu liberála Iollose.⁸⁵

Pravice se nechtěla ani nemohla výlučně spoléhat na vrtkavou podporu úřadů. Aby si zajistila výraznější volební úspěch, snažila se vytvořit sjednocenou frontu. Právě Gringmut nejhorečněji propagoval sjednocení pravicových stran, snažil se ho prosadit na III. všeruském sjezdu monarchistů v Kyjevě 1. – 7. října 1906. Nakonec byl závěrečným usnesením Gringmut požádán o vytvoření společného politického programu pro různé organizace, zatímco Alexandr Dubrovin měl koordinovat pravicové volební aktivity.⁸⁶ Integrace se neuskutečnila, neboť jednotlivé organizace žárlivě střežily své individuální zájmy a výhody, každá se snažila zachovat si plnou administrativní nezávislost. Proto se nakonec průběh voleb velmi přiblížil kampani do I. dумы, kdy vznikaly pouze dočasné bloky na lokální úrovni.⁸⁷ Projevil se zde kardinální problém pravice: neschopnost sjednotit se v jednu celoruskou stranu, nebo alespoň vytvořit pevnější volební koalici. Osobní zášti, ambice i rozdílné názory na politickou taktiku oslabovaly pravici a byly jejím poznávacím znamením až do pádu monarchie. Nejblíže sjednocení byla na III. sjezdu, především díky Gringmutovi.

Opět zde ale byla otázka, zda spolupracovat s jinými politickými stranami. Diskuze proběhla v Ruskom Sobraniji 10. ledna 1907, a tentokrát přistoupili monarchisté ke kompromisu, zjevně poučení minulými volbami. Spolupráce s umírněně pravicovou Stranou právního pořádku (Partija pravovogo porjadka) byla schválena.⁸⁸ Gringmut se vyslovil i pro spolupráci s konkrétními okťabristy. Kritériem měl být postoj k židovské otázce – pokud daný člověk vystupoval proti zrovnoprávnění Židů, bylo možné pro něho hlasovat.⁸⁹ Spolupráce s okťabristy ale nesla pouze místní charakter, vedení ultrapravicových stran vedlo jako dříve anti-okťabristickou rétoriku.⁹⁰ I další událost ukazuje na složitý vztah k okťabristům. Moskevský hejtman generál Rejnbot se na příkaz ministerského předsedy Stolypina pokusil zorganizovat dohodu mezi okťabristy a krajní pravici – zařídil ve svém domě schůzku Alexandra Gučkova s protojerejem Vostorgovem, jen aby ve volbách do III. dумы nevyhráli kadeti. Schůzku se nepodařilo utajit a Vostorgov se musel ospravedlňovat před spolustraníky.⁹¹

Volby do II. státní dумы se konaly v lednu a únoru 1907. Výchozí pozice ultrapravice byla na jednu stranu lepší, protože oproti prvním volbám byla lépe zorganizována, zejména SRN rychle expandoval po celém Rusku. Na druhou stranu se voleb účastnily i socialistické strany, což šance na úspěch snižovalo. Ne nadarmo pravice vytrvale žádala změnu volebního zákona. Vláda ale odmítla. „Stoly-

⁸⁵ *Padenije carskogo režima*, vol. 6, Moskva 1927, s. 121–123.

⁸⁶ *Pravyje partii*, vol. 1, s. 203–227.

⁸⁷ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 171–172, S. STĚPANOV, *Černaja sotňa*, s. 88–89.

⁸⁸ *Pravyje partii*, s. 291.

⁸⁹ Tamtéž, s. 289.

⁹⁰ Tamtéž, s. 295.

⁹¹ I. S. ROZENTAL, *Moskva*, s. 63.

pin řekl Gringmutovi, že volby do nové Dumy proběhnou podle stejného zákona jako do první s tím rozdílem, že tehdy se vláda od voleb zcela distancovala, a nyní naopak se postará, aby byli zvoleni správní lidé.⁹²

Přes toto prohlášení ultrapravice v Moskvě znovu neuspěla, získala 7,9% hlasů. Ve srovnání s předchozími volbami si polepšila minimálně – o 2,8%. Nejúspěšnějšími kandidáty byli – A. S. Šmakov (224 hlasů), Fjodor D. Samarin (170 hlasů), Dmitrij I. Ilovajskij (169 hlasů). Gringmut získal jeden jediný hlas. Doka-
zuje to nejen slabý vliv pravice, ale zejména chabé vedení volební kampaně.⁹³ Ve třech moskevských okrscích se ultrapravici sice podařilo porazit levici, ale ani v bloku s okt'abristy nevyhrála nad kadety. Ve výsledku všech 160 volitelů za Moskvu patřilo k Straně národní svobody.⁹⁴ Gringmut kritizoval volební výsledek a vítězství kadetů na společné schůzi RMP a SRN 18. února 1907.⁹⁵ Byť jejich koalice neuspěla, došlo na téže schůzi ke sjednocení RMP a moskevské pobočky SRN pod Gringmutovým vedením.

Třebaže v celoruském měřítku ultrapravice posílila a získala přes dvacet poslanceckých mandátů, II. дума byla ještě více opozičně naladěna než I. дума.⁹⁶ Gringmut už 2. března napsal článek odsuzující její „revoluční aktivity“ a počínaje 24. březnem pravidelně jeho noviny začínaly titulkem „Prvně musí být rozpuštěna Дума!“ Rozpuštění Dumy žádal i IV. monarchistický sjezd v Moskvě.⁹⁷ Tváří v tvář nové revoluční vlně Gringmut vystoupil s myšlenkou zavedení vojenské diktatury v Rusku.⁹⁸ Nebylo to poprvé. Záhy po 9. lednu 1905 chtěl diktaturu generála Trepova.⁹⁹ O rok později plédoval za admirála Dubasova, vítěze nad moskevskými povstalci, a znovu nebyl vyslyšen. Nyní opět hovořil o Dubasovovi jako nejvhodnější osobě, na téma diktatury se diskutovalo i na IV. všeruském sjezdu ruských lidí v Moskvě v dubnu 1907.¹⁰⁰

Vláda v té době ale měla jiné plány a premiér Stolypin se proti myšlence diktatury jasně postavil.¹⁰¹ V dubnu již existoval scénář rozpuštění II. dumy a změn-

⁹² A. V. BOGDANOVIČ, *Tri poslednich samoderžca*, s. 401.

⁹³ R. B. ROMOV, *Pravomonarchičeskoje dviženije na vyborach vo II Gosudarstvennuju dumu (1907 g.)*, Vestnik Moskovskogo Universiteta, ser. 8, Istorija, 2001, č. 5, s. 39.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ *Vestnik Russkogo Sobranija*, 2. 3. 1907, s. 7.

⁹⁶ Statistické údaje se různí, někteří poslanci jsou označováni jednou jako konzervativci, jindy jako monarchisté nebo pravíci. Přesné zařazení komplikuje vysoký počet „bezpartijních“, přibližně kolem 50. Někdy jsou počítáni zvlášť, jindy je část z nich spojována právě s ultrapravicí. Srov. BOIOVIČ, *Členy Gosudarstvennoj Dumy. Portrety i biografii. Vtoroj sozvyv*, Moskva 1907 (22 ultrapravicových poslanců); D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 186-187 (57 ultrapravicových poslanců); S. STEPANOV, *Černaja sotnja*, s. 138 (25-30 poslanců ultrapravé frakce), Vadim A. DEMIN, *Gosudarstvennaja дума Rossii (1906-1917): mehanizm funkcionirovanija*, Moskva 1996, s. 39 (uvádí jen 10 ultrapravicových poslanců).

⁹⁷ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 197-198.

⁹⁸ *Vestnik Russkogo Sobranija*, 13. 4. 1907, s. 2-3.

⁹⁹ A. V. BOGDANOVIČ, *Tri poslednich samoderžca*, s. 339. Zápis ze 17. 1. 1905.

¹⁰⁰ *Pravyje partii*, s. 312-316; *Vestnik Russkogo Sobranija*, 11. 5. 1907, s. 2-3.

¹⁰¹ J. KIRJANOV, *Russkoje Sobranije*, s. 143-144.

ny volebního zákona. Vláda jen čekala na vhodnou záminku. V květnu bylo odhaleno „proticarské spiknutí“, několik sociálnědemokratických poslanců mělo být zapojeno do přípravy atentátu na cara. Duma odmítla zbavit je imunity, Stolypin oznámil vydání carského manifestu 3. června 1907, kterým byla Duma rozpuštěna a volební zákon změněn.¹⁰²

Míru vlivu ultrapravice na změnu volebního zákona lze obtížně určit. Podle všeho nebyla příliš vysoká, iniciátorem byl car a Stolypin. Nevíme, jak hodně se Mikuláš II. nechal ovlivnit stovkami telegramů a prosebných listů, které k němu proudily ze všech koutů Ruska a chtěly po něm rozpuštění Dumy. Car ale poslal Dubrovinovi telegram naznačující, že tyto prosby vzal při svém rozhodování v potaz.¹⁰³

Pravice ve volbách do III. dumy v létě 1907 výrazně uspěla, především díky změně volebního zákona.¹⁰⁴ Celkem (nebudeme-li rozlišovat na extrémní, umírněnou a nacionalisty) měla 33% hlasů a skončila na druhém místě, předčili ji pouze okřabristé s 35% hlasů.¹⁰⁵

Gringmut si nestihl volební úspěch náležitě vychutnat. Práce v redakci, časté přednášky, cesty do Petěrburgu a zakládání místních oddílů RMP, vše se negativně podepsalo na jeho zdraví. Dlouhodobě byl nemocný cukrovkou, trpěl chronickým zánětem ledvin. Cesta do Rjazaně 20. září byla jeho poslední. Po návratu ještě přednášel v RMS, poté ulehl a již nevstal. Přepadla ho silná zimnice, bolesti hlavy. Lékař diagnostikoval zánět pohrudnice, 22. září se přidal zápal plic a vyčerpaný Gringmut zemřel 28. září.¹⁰⁶

Na pohřbu 1. října sloužil mši za zesnulého moskevský metropolita Vladimir. Pravicový tisk opěvoval zesnulého jako „pravého ruského bohatýra duchem i skutkem“.¹⁰⁷ Okamžitě se objevila otázka nástupce, stal se jím protojerej Vostorgov. Rozhodovalo se též o osudu *Moskovskich Vedomostí*. O noviny projevil zájem kníže Michail L. Šachovskoj, předseda Russkogo Sobranija. Kontrolu nad deníkem chtěl získat také novinář Karcev, píšíci pro liberální *Sankt Petěrburgskija Vedomosti*. Šachovskoj se obával, že vláda je nakloněna liberálům, pro jistotu tedy nominoval místo sebe na místo nového šéfredaktora Borise Nazarovského.¹⁰⁸

Gringmutovým odchodem pravice ztratila charismatického vůdce a neúnavného organizátora. Na druhé straně fanatický vyznavač „svaté trojice“ pravoslavlí, samoděržaví, národa neměl sklon ke kompromisům, a právě ty byly nyní od pravicových stran očekávány. Vláda po roce 1907 nepotřebovala v politickém životě extremismus – levicový ani pravicový. Skupiny neschopné přizpůsobit se Stolypinově „červnovému systému“ byly odsouzeny k marginalizaci.

¹⁰² *Pervaja revoljucija v Rossii*, s. 504–505.

¹⁰³ D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 199–200; *Russkoje znamja*, 4. 6. 1907, s. 1–2; *Reč*, 6. 6. 1907, s. 1–2; *Pravo*, 10. 6. 1907, s. 1717.

¹⁰⁴ Shrnutí změn viz D. C. RAWSON, *Russian Rightists*, s. 199.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 222.

¹⁰⁶ *Gringmut*, s. 116–118.

¹⁰⁷ *Bogatyr myslj*, s. 13; *Russkoje znamja*, 29. 9. 1907.

¹⁰⁸ A. V. BOGDANOVIČ, *Tri poslednich samoderžca*, s. 443–444 (zápis z 16. 10. 1907).

Podle Sergeje Kelceva, předsedy RMP (RMS) v letech 1914–1917, měla strana v době Gringmutovy smrti 10 až 12 000 členů.¹⁰⁹ Jurij Kirjanov pokládá za reálný počet 7–10 000.¹¹⁰ Skutečně aktivních členů ale bylo podstatně méně, na pravidelné schůze a přednášky chodily stovky, později jen desítky osob. Obecně vzato pozice pravicových stran v Moskvě i v moskevské gubernii nebyla nijak výrazná, za slabou ji pokládala i tajná policie: „*Monarchistické strany v Moskvě se dosud zabývaly interními záležitostmi a neměly praktický význam z důvodu svého zbídačení, malicherného hašteření a celkové absence jakýchkoli reálných výsledků jejich práce... Jednota a stupeň organizovanosti pravicových stran jsou velmi slabé a nemají téměř žádný vliv na rolnické obyvatelstvo.*“¹¹¹

Vostorgov nechal přejmenovat RMP na Ruský monarchistický svaz v roce 1908, snad tím měla být vyjádřena širší lidová základna organizace. Obecně se pravicové strany v Rusku označovaly za „svazy“. Široké lidové zázemí ale v tomto případě neexistovalo. Navíc kontroverzní, mocichtivý a autokraticky si počínající Vostorgov dovedl stranu k postupnému rozkladu. Tak alespoň soudila tajná policie: „*Ruská monarchistická strana ... za života zesnulého Gringmuta počítala členy na tisíce, na rozdíl od Svazu ruských lidí, který byl v Moskvě sotva patrný. Po Gringmutově smrti se předsedou stal protojerej Vostorgov, sjednotil moskevské pravicové organizace pod praporem „Obecného monarchistického svazu“, nejprve počet členů navýšil, ale postupně jejich počet klesá.*“¹¹² Vostorgov odešel z vedení strany v roce 1913, když Svatý synod zakázal kněžím vést politické strany. Místo sebe dosadil do předsednické funkce vysloužilého plukovníka Tomilina, což vyvolalo ve straně rozkol – na post vůdce aspiroval také V. G. Orlov, který na protest stranu opustil i se svými početnými stoupenci. Krizi se již překonat nepodařilo a RMP (RMS) až do konce monarchie pouze živořila.

Vliv RMP/RMS ale upadal souměrně s rozkolem v SRN, hlavní ultrapravicové straně. Svým způsobem bylo pro Gringmuta štěstí, že zemřel v době, kdy ultrapravice zažívala svůj vzestup a vrchol (léta 1906–1907), třebaže nedokázala zabránit politickým změnám. O deset let později byla v totálním rozkladu a nejenže nemohla monarchii zachránit, ale ani se o to nepokusila.

¹⁰⁹ *Pravyje i konstitucionnyje monarchisty v Rossii v 1907–1908 gg.*, *Voprosy istorii* 6, 1997, s. 107.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 105.

¹¹¹ Tamtéž, s. 105–106.

¹¹² Valerija V. SOLOVJEVA, *Černosotennyje organizacii Centralno-promyšlennogo rajona: Vladimirskaia, Moskovskaja, Jaroslavskaja gubernija v 1905–1914gg.*, doktorská disertace, Vladimírskij gosudarstvennyj pedagogičeskij universitet 2003, s. 73.

Textová příloha:

Program Ruské monarchistické strany

Ruská monarchistická strana má za svůj hlavní cíl ochranu samoděržavné monarchistické moci ruských carů.

V tuto chvíli si monarchistická strana klade jako první úkol snažit se všemi zákonnými prostředky zastavit vnitřní smutu,* neboť žádné vnitřní reformy, které Rusko tolik potřebuje, nepřinesou pozitivní výsledek, budou-li prováděny pod nátlakem současného revolučního hnutí.

Až Nejvyšší moc zvítězí nad vnitřní smutou, poté podle Monarchistické strany nastane nejvhodnější doba pro zásadní, dobře promyšlené státní reformy. Poté i Monarchistická strana se bude ze všech sil snažit, aby tyto reformy přinesly výsledky, vyjádřené v následujících *Základních a trvalých zásadách (ustanoveních)*, z nichž vyplývají níže uvedená *Východiska*, vztahující se především k nyní prožívané kritické době.

I. Povznesení jediné Pravoslavné církve v její křesťanské a apoštolské úloze.

Pravoslavná církev v Rusku se v současnosti nenachází na výši, která jí přísluší. V pohraničí trpí pronásledováním od jiných církví, v centru Ruska není vůdkyní ruského duchovního života a mravnosti, ale zaujímá druhořadé, podřízené místo, což rozhodně neodpovídá její velké úloze v ruském státě. Pravoslavné církvi v Rusku ale hrozí ještě větší nebezpečí, pokud se naplní snahy jejích nepřátel, přejících si zcela ji oslabit nebo změnit ve zbraň bezvěrectví a neřesti.

Monarchistická strana vidí v pravoslavné církvi nejvěrnější záštitu posílení samoděržavné moci a dobrodiní ruského lidu, a proto si klade za cíl zajistit jí přední místo v ruské říši, jež jí právem náleží. Chce jí zabezpečit takový vnitřní řád, který jí umožní získat skutečné duchovní a mravní vůdcovství v životě ruského státu a lidu, mimo jiné i cestou řádné organizace církevního farního života, spravované opravdovými pravoslavnými sluhou božími. Toto zvelebení by mělo dát církvi širokou možnost šířit svaté učení Kristovo jak v samotném Rusku, tak i za jeho hranicemi, mezi osobami i národy, které dosud nepoznaly jeho pravdu.

II. Posílení monarchistické samoděržavné moci v Rusku

Samoděržavné moci ruského monarchy hrozí v současné době veliké nebezpečí. Nepřátelé této moci ji chtějí omezit prostřednictvím Státní dumy, obrácené v konstituční parlament, jehož rozhodnutím se car bude bezvýhradně podřizovat.

Monarchistická strana bude hájit samoděržavnou moc v té nezměnné podobě, v jaké ji car zdědil po svých vznešených předcích. Ti vytvořili s pomocí

* *Smutnoje vremja*, zkráceně *smuta*, období vnitropolitické krize v Rusku v letech 1598–1613 (pozn. – Zb. V.)

Boží a obětavé práce ruského lidu veškerou slávu Ruska právě díky této moci, bez které Rusko nemůže existovat.

III. Svobodný rozvoj ruské národní a kulturní ideje v celé ruské říši, bez omezení místních národních zvláštností, nemajících politický význam.

Zrádci Ruska, spolčivší se s různými jinorodci žijícími v ruské říši, rozhodli se oddělit od Ruska pohraničí, a tím Rusko změnit v původní postavení nevelkého státu s pouze velkoruskými guberniemi.

Ale i v těch guberniích chtějí darovat jinorodcům a jinověrcům, zejména Židům, stejná práva jako rodnému ruskému lidu.

Monarchistická strana stojí za zachováním *jednoty a nedělitelnosti* velkého ruského impéria, nad kterým musí vládnout *jediná neomezená* samoděržavná moc ruského panovníka a svobodně a důstojně živoucí *ruská pravoslavná* církev, při *jednotném ruském státním* jazyku, *jednotném ruském* zákonu a *jednotné ruské státní* škole. Za těchto nezbytných podmínek mohou národní rysy jednotlivých skupin obyvatelstva svobodně existovat a rozvíjet se, ale jen když se nebudou snažit o narušení výše uvedených pěti zásad ruského státní jednoty.

V každém případě ruský lid se musí v centru své vlasti i v pohraničí cítit pánem domu, v němž jako hostitel přijal jak jinorodce klidné, tak i bývalé nepřátele Ruska a zabezpečil jim podmínky bezpečného, pracovitého života. Kdekoli se v Rusku nachází Rus, všude musí mít možnost pomodlit se v nádherném *ruském* pravoslavném chrámu. Může být podřízen pouze ruským zákonům vydaným *samoděržavným ruským* carem; hovořit ruským jazykem, jemuž rozumí veškeré okolní obyvatelstvo, které musí posílat své děti do státní *ruské* školy, vychovávat je věrné *ruské* občany. Nikde a v ničem nesmí Rus trpět jakákoli omezování od jinorodců a jinověrců.

IV. Neotřesitelná autorita státní moci

Ať je forma státního zřízení jakákoli, *silná státní moc* je základní podmínkou životaschopnosti státu, předpokladem jeho ochrany před vnitřním rozvratem a před ztrátou nezávislosti mezi dalšími státy.*

Monarchistická strana pokládá za nezbytné, aby silná, moudrá a spravedlivá státní moc, soustředěná v rukou samoděržavného panovníka, tvrdou rukou obnovila narušené životní podmínky ruské říše, všude navrátila zákonný řád, zabezpečila občanům klidný a bezpečný život, a přitom je energicky ochránila před návratem smuty zlepšením jejich blahobytu důkladně provedenými, prospěšnými reformami.

* V tomto bodě se Monarchistická strana *doslovně* shoduje se „Stranou právního pořádku“ (Partija pravovogo porjadka) s tím rozdílem, že ona vidí silnou státní moc v parlamentu, a Monarchistická strana v samoděržavném panovníkovi.

V. Účast ve vyšší státní správě, z vůle cara, ruských lidí s význačnými schopnostmi, životními zkušenostmi i oddaností samoděržaví.

Státní rada v současné podobě představuje shromáždění takřka výlučně bývalých státních úředníků, kteří kvůli vysokému věku nebo z jiných příčin nemohli již déle působit v řádné službě. Ačkoli mají nezpochybnitelné *služební* zkušenosti, z valné části nemají praktické *životní* zkušenosti. Jejich jmenování do Státní rady je pouze završením dlouholeté služební kariéry, více či méně užitečné Rusku, nikoli uznáním skutečných schopností. Proto do Státní rady zdaleka nepřináší onen užitek, jež car po právu očekává od tohoto veleváženého úřadu.

Z toho důvodu Monarchistická strana pokládá za nezbytné přetvořit Státní radu v úřad, do něhož by byli carem jmenováni pouze jemu věrní lidé, mající mezi ruským lidem zvláštní zásluhy jak na státním poli, tak i v jiných sférách ruského života, a tudíž mohou být užitečnými poradci samoděržavného ruského cara v zákonodárných záležitostech. Členové tohoto státního úřadu ale nesmějí nijak omezovat cara svými rozhodnutími. Car může souhlasit s různými přednesenými názory vyřčenými ve Státní radě, nebo řešit danou otázku čistě podle svého mínění.

VI. Zachování stavovského řádu ruského lidu

Vyznavači lživého revolučního učení o všeobecné rovnosti lidí si dali za úkol zničit stavovský řád ruského lidu, změnit ho v nepřehlednou masu jednotlivců nesvázaných ani společným původem, ani společnou rolí, kterou mají ve státě podle svého povolání, ani společnými zájmy.

Monarchistická strana vidí v tomto nedozírném rozdrobení ruského lidu v nepatrná zrnka písku strašlivé nebezpečí. Stát musí být postaven nikoli z písku, ale z pevných kamenů, a takovými kameny jsou historicky rozvinuté stavy ruského lidu, z nichž každý má svou zvláštní úlohu a své zájmy v organizmu státu, přičemž je spojuje soulad se samoděržavným ruským panovníkem.

Monarchistická strana bude proto vždy hájit zachování všech stavů ruského lidu, a zvláště – *duchovního, šlechtického a rolnického*, kterým hrozí největší nebezpečí.

V souvislosti s tím se Monarchistická strana domnívá, že lidé zvolení v zemstvech či jiných úřadech mohou být užiteční pouze v tom případě, jsou-li zvoleni stavy.

VII. Svobodný, decentralizovaný, plodný rozvoj místního hospodářského a společenského života, který není omezován ani vládou, ani zemským byrokratizmem, ale který se nevměšuje do politiky.

Místní společenský život v Rusku představuje nanejvýše nenormální jev: na jedné straně se administrativa i hospodářská tvořivost nacházejí ve zcela nepotřebné a často přímo škodlivé závislosti na petěrburské byrokracii, na druhé straně se samovolně vytrhla z této péče v podobě nezodpovědného zemstva, jež překročilo zákonem dané hranice a ukázalo se jako vědomý protivník státní moci, podřídil místní život svému tendenčnímu, ještě despotičtějšímu byrokratizmu.

Liberálové v zemstvech i dumách otevřeně vyhlásili válku vládě a přejí si dát místnímu životu zcela nezávislou existenci na obecné státní moci, což neposílí, ale pouze oslabí místní životní prostředky.

Monarchistická strana podporuje svobodný rozvoj místní administrativní a hospodářské samosprávy, nesmí ale protirečít celkové vládní politice a musí být dobrou a věrnou pomocnicí v její těžké úloze.

VIII. Neustálá péče o hmotné a duchovní blaho křesťanského a dělnického stavu, o jeho dobrou výchovu v duchu náboženské mravnosti, k lásce k caru a vlasti a zákonnému občanskému životu

Socialisté rozsévají zločinný neklid především mezi rolníky a dělníky; využívají jejich nevzdělanosti a odvádějí je od církve Kristovy, stavějí je proti samoděržavnému carovi a popouzejí proti ostatním stavům ruského národa. Rolníkům a dělníkům slibují zcela iluzorní, neuskutečnitelné blaho, jestliže poslechnou jejich zhoubné rady.

Monarchistická strana se bude snažit osvobodit rolníky a dělníky od lží, kterými je balamutí socialisté. S tím cílem Monarchistická strana bude všemi způsoby podporovat zakládání lidových škol, které budou nejen učit děti rolníků a dělníků čtení a psaní a užitečných řemeslům, ale dají jim obecné náboženské a mravní vzdělání, probudí v nich lásku k caru a vlasti a přivedou je k plnění povinností a dodržování zákona.

Spolu s tím se Monarchistická strana bude podílet na přetvoření rolnického a dělnického zákonodárství, které musí zlepšit životní podmínky jak rolnického, tak i dělnického obyvatelstva a zajistit jim klidný a užitečný rozvoj.

IX. Státní soudnictví musí být postaveno na zásadách přísné spravedlnosti, aby čestní občané nacházeli v soudech oporu a zkažení zákonnou odplatu za své zločiny.

Alexandr II. daroval Rusku nový soud, který ku prospěchu ruského národa skončil s temným, předreformním bezprávím. S postupem doby se však i v novém soudě projevily nedostatky působící rozvratným způsobem, jež déle nemohou být trpěny. Naše soudy často, či vždy promíjejí těžké zločiny nebo je trestají minimálními tresty, v důsledku čehož kriminalita v zemi rychle stoupá, a mravnost národa stejně tak rychle upadá. Kromě toho naše soudy, jednající v tom ohledu podle návodů „liberálních“ stran, snaží se zaujmout v Rusku pozici státu ve státě, stavějí rozsudky nad carskou spravedlnost a tím omezují samoděržavnou moc panovníka.

Monarchistická strana pokládá soud za nejvážnější praktickou školu národní mravnosti a klade si za cíl napomáhat tomu, aby ruský soud byl všem dostupný, přísný, spravedlivý i rychlý, aby všichni poškození měli v zákoně záštitu a zločincům nebyla ukazována povolnost či slabost. Udílení milosti přísluší pouze panovníkovi, jedinému zdroji zemského práva, jehož tímto nikdo, a tím méně jím ustavený soud nemůže omezovat.

X. Státní služba musí být vážená a poctivá; služebníky cara mohou být pouze lidé svatě, pevně a neúplatně plnící svůj závazek vůči samoděržavnému carovi a vlasti.

Státní služba, jak ukázaly poslední události, nemá u nás patřičnou váhu. Ve všech jejích sférách se nacházejí lidé porušující zákony státu nebo pomáhající jejich narušitelům z malomyslnosti či zjištnosti. Napomáhají tím snižování vládní autority, rozvratu vlasti a činí tak státu nevyčísitelnou škodu.

Monarchistická strana s rozhočením zavrhuje tyto něvěrné a lstivé carovy služebníky. Věříme, že v carské službě nemohou být trpěny osoby pokládající službu za osudem darované privilegium, a ne za dluh a povinnost, plněnou ne kvůli strachu, ale kvůli svědomí před samoděržavným carem a vlastí.

Naši liberálové se pokoušejí ztotožnit samoděržaví s mizernou byrokracií a tvrdí, že pouze konstituční parlament může dát Rusku lepší úřednictvo. Záměrně tají ruskému lidu, že parlamentarismus sám o sobě nemůže odstranit vřed byrokratismu, jak dokazují na jedné straně parlamentní Francie a Severní Amerika, proslavivší se po celém světě svým špatným úřednictvem, a také Anglie s byrokracií zkorumpovanou za búrské války, a na druhé straně Německo, v němž úředníci byli pracovitější a čestnější před zavedením parlamentarismu.

Monarchistická strana se domnívá, že Rusko může od zlého byrokratismu osvobodit pouze ve své moci neomezený panovník, který může jedním škrtem pera nahradit špatného úředníka dobrým, a také přísný a spravedlivý soud, před který musí být pohnány bez výjimky všichni špatní a především úplatní úředníci, byť zaujímající nejvyšší služební posty ve státě. Právo žaloby v takovém případě musí být zaručeno každému věrnému občanovi.

XI. Úkolem ruské školy musí být mravní, národní výchova mládeže, kvalitní vzdělávání a zodpovědná služba skutečné vědě.

Žádná z částí ruského státního organismu neklesla v dnešní době tak nízko jako ruské školství. A přitom v ní je skryta budoucnost Ruska. Obnovení pořádku v našich školách a jejich ozdravení bude práce těžká a dlouhá vzhledem k mnohosti těžkých hříchů, spáchaných v poslední době na tomto poli státní činnosti.

„Liberální“ strany volají jedním hlasem po ještě větším rozkladu ruských škol, když jim chtějí darovat všemožná práva bez uložení jakýchkoli povinností. Chtějí, aby se školy ještě více odvrátily od vědy, ještě více se pokřivily a vychovávaly ze svých žáků budoucí revolucionáře.

Monarchistická strana bude požadovat obrodu našich středních a vyšších škol, jejich návrat k zákonnému pořádku a k jejich vznešeným úkolům, aby se kvalitou vyrovnaly nejlepším evropským školám a dávaly dospívající mládeži zdravé, nábožensky mravné a národní vzdělání.

XII. Ochrana pevného pořádku a klidného života jak ve městech, tak především na venkově.

Práce v zemědělství, představující základ blahobytu Ruska, je možná pouze při plné důvěře v zítřek, při neochvějném zajištění majetkového práva jak zemědělců, tak i statkářů; a právě tato jistota dnes zmizela; statkáři utíkají z venkova, svou práci pokládají za neúčinnou, bojí se ničivých agrárních nepokojů a rolníci se stávají obětí drzých buřičů, kteří je navedejí k zločinům.

Monarchistická strana v tomto nenormálním stavu selského života vidí zdroj vnitřního rozkladu Ruska, a proto bude napomáhat obnovení silné, spravedlivé vlády pořádku na venkově a jejímu převedení v tvrdé, zákonné normy. Stejně tak musí být obnoven pevný pořádek i ve městech, jejichž ulice a náměstí se nasmějí nacházet ve stálém nebezpečí politických demonstrací, řádění a zločinů všeho druhu.

XIII. Zlepšení rolnického života pozvednutím zemědělské kultury, pravidelnou (správnou) organizací zemědělského úvěru, zakládáním vesnických zemědělských škol a také účelnou organizací zemědělství a kolonizací, zejména rozumným přesídlováním.

Nedostatek půdy, jímž trpí mnozí rolníci centrálních gubernií, je bezesporu jedním z pramenů jejich těžké ekonomické situace. Toho využívají agitátoři – socialisté, vnucující rolníkům představu, že pro ně není jiné možnosti jak se dostat z chudoby, než vstoupit do řad výtržníků a násilně si присvojit cizí majetek.

Monarchistická strana spatřuje v nedotknutelnosti majetkových práv nejvážnější záruku zdravého rozvoje a rozkvětu státu a celkového posílení národní mravnosti, nepřipouští tedy myšlenku, aby stálý nárůst obyvatelstva v našich centrálních guberniích měl za důsledek zločinné násilí a loupeže cizího majetku nebo nucené vyvlastnění velkostatků pro uspokojení maloroelníků.

Ke zlepšení složitého postavení rolnictva existují jiné zákonné a vhodné prostředky. I poměrně malý příděl půdy může produkovat podstatně víc než dosud, jestliže je obhospodařován intenzivním a lepším způsobem, a jestliže jsou přijata opatření jako zalesnění, odvodnění, boj s erozí atd.

Rolníci taková opatření nemohou přijmout bez cizí pomoci. Vláda i zemstvo musí jim poskytnout veškerou pomoc formou úvěru na meliorace a domácí malovýrobu, zakládáním vesnických škol s přídělem půdy, v nichž se rolnické děti budou učit správné a moderní zemědělské práci.

Tím ale legální boj s nedostatkem půdy nekončí. Vláda již obrátila pozornost na nezbytnou systematickou organizaci zemědělství, která by dala rolnickému hospodaření možnost – za podmínky, že rolnická půda zůstane rolníkům – přijmout, s ohledem na místní poměry, vhodnou formu – například racionálním rozdělením příliš zhuštěných usedlostí.

I tak zůstane ještě významná část přírůstku rolnického lidu, která dá přednost přestěhování se na jiné, svobodnější místo.

K tomu slouží obrovská rozloha Ruska, zejména na východě, aby tam odcházela zbytek ruského obyvatelstva, nemající dostatek míst v centrálních guberniích.

Rozpoznal to sám ruský lid, nezadržitelně směřující k přesídlení do východních krajů Ruska.

Přesídlování se ale dlouho dělo neorganizovaně, mělo živelný charakter a zdaleka nepřinášelo rolníkům užitek, který se dal očekávat. Pouze v poslední době se vláda snaží dát přesídlování pevnou organizaci, narušenou poslední válkou na Dálném východě.

Z toho důvodu Monarchistická strana pokládá za věc prvotní důležitosti přijmout všechny výše jmenované legální způsoby ke skutečnému zlepšení života rolníků; natolik je důležité obnovení vládní péče o kolonizaci, která má důležitý státní význam nejen ve smyslu odlehčení centrálním guberniím, ale i ve smyslu připoutání dalekého pohraničí k Rusku ruským národním osídlením.

Takovým pohraničím není pouze Severní kraj, Sibiř a Střední Asie, ale také Kavkaz a jižní a jihovýchodní gubernie Ruska, které se k jejich velké škodě nacházejí v rukách Arménů, Němců a Židů. V tomto ohledu musí být reorganizována činnost Rolnické banky, aby byla systematictější a důslednější ekonomicky i politicky.

Rozumí se samo sebou, že přesídlení rolníků musí probíhat dobrovolně. Zvláště žádoucí je i přesídlení statkářů - šlechticů, protože správně fungující zemědělství je možné pouze při dobře promyšlené kombinaci velkostatků a maloroľnického hospodaření.

XIV. Pomoc při rozvoji plodné národně-lidové práce ve všech oblastech jejího uplatnění

Monarchistická strana uznává, že zdrojem hmotného blahobytu národa je produktivní práce, a proto si klade za cíl péči o její všestranný rozvoj, a to jak v oblasti soukromého, tak i státního hospodářství.

Většina ruského lidu pracuje v zemědělství, které podle sčítání z roku 1897 produkuje 70% prostředků k obživě obyvatelstva. Bohužel zemědělství nyní prožívá velmi těžkou dobu. Produkuje výrobky nejen pro vnitřní spotřebu, ale i pro vývoz na zahraniční trhy, čímž reguluje rovnováhu našeho rozpočtu. Proto finanční výsledek našeho zemědělství, statkářského i maloroľnického, do značné míry závisí na úrovni cen zemědělských produktů na mezinárodním trhu. Tyto ceny se drží pod vlivem konkurence evropských zemí a vysokých cel v evropských státech velice nízko, a tržba ruského zemědělství za jeho produkty je mizivá. Taková smutná situace pokračuje už více než dvacet let, vyčerpává síly a prostředky našeho zemědělství, které stále více slábne a chřadne. Je více než jasné, že za těchto podmínek produktivita zemědělství nestoupá, ale klesá. Svědčí o tom opakované neúrody, z kterých se u nás stala běžná věc.

Ještě nedávno se navíc vládní kruhy chovaly k zemědělství s očividnou přezíravostí, ku prospěchu nepřírozené podpory převážně zahraničního průmyslu.

Aby byla tato těžká situace zmírněna, Monarchistická strana pokládá za svoji povinnost, co jí síly a možnosti dovolí, bojovat za zvýšení produktivity našeho zemědělství, usnadnění odbytu výrobků a přivedení zemědělství a ruského průmyslu do nutné rovnováhy.

Důležitý a stále rostoucí význam v hospodářství země patří *průmyslu zpracovávajícímu suroviny*, který zaměstnává širokou část obyvatelstva a v mnoha případech se ukazuje jako nezbytná podpora pro zemědělství. V důsledku toho *zpracovatelský průmysl* ve všech podobách představuje nutnou podmínku hospodářského blahobytu Ruska. K dosažení plodných výsledků se nelze omezovat na pasivní opatření, jako například na ochranu výroby před zahraniční konkurencí. Nutný je přechod k energičtější, aktivnější politice, vyzývající k rozvoji nových odvětví národního hospodářství.

Hlavní brzdou rozvoje průmyslu, zvláště středních a malých podniků, je u nás nedostatek kapitálu a absence řádně organizovaného průmyslového úvěru. Stále u nás nejsou například průmyslové banky. Jejich povinnosti velmi špatně a k velké škodě svých hlavních cílů plní Státní banka.

Z toho důvodu se Monarchistická strana bude snažit o všemožný a široký rozvoj úvěrového podnikání, aby byla zhodnocena plodná ruská národní práce. Současně s tím, v zájmu podnikání, se bude snažit o vznik takové kombinace sil, která povede k nejvýhodnějším výsledkům bez ztráty energie.

XV. Výdaje v hospodářství a přizpůsobení daní prostředkům plátců

Státní rozpočet rostl v Rusku za poslední desetiletí, předcházející nešťastné válce s Japonskem, neobyčejně rychle. Státní výdaje za tu dobu se zdvojnásobily a bylo nutné najít prostředky na jejich pokrytí zavedením nových a navýšením stávajících daní, což padlo jako těžké břemeno na chudé i bohaté.

Přitom mnohé výdaje, často velmi vysoké, nebyly nutně potřebné a produktivní. Například stovky milionů byly ztraceny v riskantních podnicích na Dálném východě: na stavbě jižní části Čínské Východní železnice, na vybudování města Dal'nyj, na předčasné budování loďstva v Tichém oceánu. Tyto podniky nemohly mít praktický význam pro zájmy ruského průmyslu. Většina jeho odvětví zatím potřebuje celní ochranu a nemůže vstupovat do konkurenčního boje na volném trhu. Velkolepé útraty ale vyvolaly obavy ve státech soupeřících s Ruskem a vedly k těžké válce, která skončila zničením oněch poloruských podniků na Dálném východě. Neúčinné výdaje zcela ztroskotaly a vedly k množství nových ztrát, které na dlouho zatížily náš státní rozpočet.

Monarchistická strana pokládá za svoji povinnost bránit podobným nenávratným ztrátám, neodpovídajícím potřebám a zavedením hospodárnosti do rozpočtových výdajů v zájmu státního i soukromého hospodářství.

Současně s tím chudnutí mas obyvatelstva vyzdvihuje do popředí otázku reformy státního rozpočtu a mimo jiné i postupnou změnu jeho podstaty, opírající se o daň z alkoholu. Kromě toho je mnoho produktů masové spotřeby zatíženo velmi vysokými daněmi. Řada z nich má přitom přední význam, jako například čaj,

kerosín, cukr. Monarchistická strana pokládá za nezbytné snížit toto zdanění a žádá zavést do státního rozpočtu princip přizpůsobení daní možnostem plátců.

Monarchistická strana se souběžně organizuje v různých městech a vesnicích ruského impéria, její ústředí se nachází v Moskvě, kde i vychází její orgán, *Moskovskija Vedomosti*. Při redakci těchto novin vznikla Ústřední kancelář shromažďující žádosti o připojení se k Monarchistické straně řídící její záležitosti, a také Volební výbor pro vedení blížící se volební kampaně.

Členem Monarchistické strany se mohou stát ruští poddaní obojího pohlaví, dosáhnuvší plnoletosti, bez rozdílu stavu, povolání a víry, s vyloučením Židů.

Každý, kdo si přeje vstoupit do Monarchistické strany, podá písemné prohlášení o plném seznámení se s programem strany a o své připravenosti plně se podílet na realizaci programu. Prohlášení je zasíláno do Ústřední kanceláře s uvedením křestního jména, otečestva, příjmení a přesné adresy. Tam, kde vznikají oddělené skupiny sympatizantů s programem Monarchistické strany, tyto skupiny podávají kolektivní přihlášky prostřednictvím jednoho člena.

Monarchistická strana si necení ani tolik počtu členů, jako *plného souladu* a připravenosti bojovat za samoděržaví ruských carů, za pravoslavnou ruskou víru a za národní ideály ruského lidu.

Proto je Monarchistická strana složena z členů úzce spojených totožností názorů a věrností všem *základním a trvalým ustanovením* programu.

Na stranických schůzích není povoleno zásadní zpochybňování těchto *základních ustanovení*. Kdo nesouhlasí třeba jen s jedním *ustanovením*, ať nevstupuje do strany, nebo ji opustí, jestliže vstoupí z nedorozumění.

Stejně tak Ústřední kancelář je povinna vyloučit ze strany ty její členy, kteří by se svojí činností provinili proti některému ze *základních ustanovení* tohoto programu.

Ústřední kancelář oznámí odchod či vyloučení členů do nejbližšího Obecného shromáždění strany.

Posouzení a rozvoj výše uvedených *závěrů ze Základních ustanovení* programu je svobodně umožněno každému členu Monarchistické strany jak na soukromých, tak na obecných schůzích; začlenění nových *Základních ustanovení* a *Závěrů* do programu nebo jakýchkoli změn v programu je povoleno pouze z rozhodnutí Obecného shromáždění, nebo jím jmenovaných zvláštních komisí.

Ústřední kancelář rozesílá výše představený Program Monarchistické strany všem zájemcům.

Pramen: *Moskovskija Vedomosti*, 15. 10. 1905, č. 274, s. 1–2 (z ruštiny přeložil autor).

Summary

On the guard of autocracy. Vladimir Andreevich Gringmut and the Russian Monarchist Party (1905–1907)

The Russian Monarchist Party was one of the first Russian rightist parties. It was established in April 1905 as a response on the revolution and on the tsarist Manifesto of 18th February. The party was founded and headed by Vladimir Andreevich Gringmut (1851–1907), ultra-conservative journalist and editor of the Moscow newspapers *Moskovskiiia Vedomosti*. Gringmut spoke for an unlimited tsarist autocracy and refused any form of parliamentarism. His ideology was based on the principles of „orthodoxy, autocracy and nationality“. Anti-semitism, anti-liberalism, adoration of strong state power and criticism of Western influences in the Russian life was characteristic for Gringmut and its party.

After Nicholas II announced the new State Duma with legislative power on 17th October 1905, Gringmut had to change his opinion and the Russian Monarchist Party took part in the Duma elections. It was not successful in the first (1906) and second (1907) elections, same as the other rightist parties. Only after the election law was changed in June 1907, the rightist parties gained more votes and became an important faction in the State Duma. But the Russian Monarchist Party was only marginally successful. It made a substantial impact in and around Moscow, but never gained an all-Russian influence.

Contrary to the limited party's importance, Gringmut was the leading spirit of the monarchist movement in Russia during the revolution. His activity was enormous, he participated on the All-Russian Monarchist Congresses and tried to unite the rightist parties in one all-Russian organization, nonetheless without success. Gringmut died in September 1907, when the rightist movement culminated. After his death, Russian Monarchist Party was in a steady decline.